

Konkrétní úkoly

Úkol:

Identifikace jevů tradiční lidové kultury

Etnokartograficky zpracovávat výskyt žijících identifikovaných projevů tradiční lidové kultury na území České republiky a vytvářet informační databáze pro koncepční činnost, operativní podpůrná opatření (viz oddíl 4.3 a zejména 4.4) a pro mezinárodní spolupráci. Zajistit cyklickou aktualizaci tohoto zpracování jedenkrát za deset let.

Plnění:

Muzeum Českého ráje jako pověřené pracoviště začalo od měsíce dubna zpracovávat dotazníky, které obdrželo od NULK ve Strážnici, zaměřené na identifikaci projevů tradiční lidové kultury – **Identifikace a dokumentace tradičních jevů lidové kultury a) společenské vztahy b) výtvarná kultura v obcích a městech Libereckého kraje**. Starostům a kronikářům obcí byl rozeslán dopis, který je informoval o dané problematice a o způsobu, jak budou dotazníky s vybranými informátory vyplňovány. Jednalo se o 230 dopisů, které byly rozeslány poštou. Do vzdálenějších míst kraje byly vzápětí nato rozeslány dotazníky s tím, že cca za 1-2 týdny je navštíví naši zaměstnanci, aby dotazník na místě vyplnili. Zajistila se tak větší připravenost informátorů na otázky odpovědět. Realizace projektu proběhla ve spolupráci s Vlastivědným muzeem v České Lípě, se zástupci městských a obecních úřadů, s vybranými kronikáři, muzejními pracovníky a zpravodaji. Garanty vyplnění dotazníků byli pracovníci MČR Turnov, které muzeum přijalo na dohodu o provedení práce. K 31.8.2011 byly zpracovány dotazníky ze všech 216 obcí Libereckého kraje, které byly následně zaslány do NULK ve Strážnici. Souběžně s dotazníky byly některé projevy lidového umění dokumentovány – lidová plastika v terénu, podmalby na skle ze sbírek MČR Turnov (Scheybalova sbírka) ad. Muzeum z prostředků grantu MKČR financovalo OON (DPP) brigádníků, poštovné ad. v souladu s přidělenou dotací. Ostatní náklady byly financovány z podílu MČR.

Úkol:

Založit a doplňovat zvláštní ústřední seznam mimořádně hodnotných nematných projevů tradiční lidové kultury představujících nejvýznamnější prvky této části národního kulturního dědictví (dále jen Seznam dědictví tradiční lidové kultury). Periodicky sledovat a dokumentovat proměny jeho částí a veřejného užití, navrhnout právní zajištění dokonalejší péče o ně. Navrhovat UNESCO, aby zvláště unikátní prvky z tohoto Seznamu dědictví tradiční lidové kultury případně prohlásilo za “Mistrovská díla ústního a nematného kulturního dědictví lidstva”.¹

Plnění:

Pro uvedený seznam dědictví tradiční lidové kultury jsou v terénu shromažďovány podklady. Liberecký kraj nemá v současné době výrazné fenomény vyjma dokladů lidového stavitelství a lidové plastiky. Ty jsou předmětem zájmu výzkumných projektů muzea.

¹

Úkol:

Finančně podporovat doplňování sbírkových fondů akvizicemi z oboru tradiční lidové kultury.

Veřejně oceňovat vhodnou formu dárcovství fyzických a právnických osob a dobrovolné sběratelství jevů a artefaktů tradiční lidové kultury, jsou-li dány k dispozici též veřejnosti.

Plnění:

MČR Turnov nemá dostatek finančních zdrojů pro rozšiřování sbírek etnologie. Většinu předmětů získává darem. Nové přírůstky s odkazy na dárce jsou pravidelně vystavovány v malém výstavním kabinetu, což přispívá k rozšíření zájmu veřejnosti. Výjimečnou akvizicí v roce 2010 je sbírka z pozůstalosti po PhDr. Janě Scheybalové. Mimoto získalo MČR Turnov několik přírůstků ze sběru provedeného v lokalitách v okolí Turnova. Jedná se o zemědělské nářadí, nářadí a náčiní a textilie.

Úkol:

Uchovávání tradiční lidové kultury

Nadále podporovat využívání vybraných prvků tradiční lidové kultury do výchovně vzdělávacího procesu na školách (základních školách, základních uměleckých školách, středních a odborných školách). Zároveň tuto problematiku využívat jako možného prostředku výchovy k toleranci, proti rasismu a xenofobii (například v rámci multikulturní výchovy). Využít prostoru, který nabízí současné i připravované kurikulární dokumenty (např. Rámcové vzdělávací programy a jejich realizace v podobě Školních vzdělávacích programů) pro poznávání, osvojování a předávání hodnot tradiční lidové kultury. Mělo by jít o kritickou integraci vybraných projevů tradiční lidové kultury do vzdělávacích obsahů různých vzdělávacích oblastí. Přitom je třeba klást důraz na respektování tradiční lidové kultury v nejširším významu tohoto slova a brát do úvahy nejen kulturu venkova, ale také kulturu městského prostředí v její stratifikaci. Tímto způsobem tak podporovat snahu o lepší porozumění mezi rozdílnými kulturními projevy, zvláště těmi, které nejsou zastoupeny v kultuře dominantní.

Plnění:

Interaktivní tvůrčí dílny

Interaktivní výukové dílny doprovázejí probíhající výstavy v MČR Turnov a na Dlaskově statku v Dolánkách. Cílem dílen je přiblížit vnímání dětí i dospělých témat výstavy, vysvětlit souvislosti a formou hry a jemné didaktiky naučit novým výtvarným či řemeslným technikám. Tvůrčí řemeslné a výtvarné dílny se setkaly s velkým zájmem veřejnosti, probudily zájem o řemeslnou výrobu. Tento způsob práce s návštěvníkem pomáhá spojit představu o řemesle a výtvarném umění s reálnou rukodělnou aktivitou a zkušeností. Kromě zručnosti rozvíjejí dílny fantazii svých účastníků, kteří nacházejí v tvůrčích dílnách nejen inspiraci, ale zapojují hlavně vlastní představy a názory. Efektivním se ukazuje také propojení rukodělných technik s pracovními listy, které sledují samotný děj a téma výstavy či akce a doplňují tak dílny o vzdělávací rozměr.

Interaktivní tvůrčí dílny patří k dlouhodobým projektům MČR Turnov. Pracovníky muzea byly v 2010 realizovány dílny v Muzeu českého ráje v Turnově jako doprovodný program pořádaných výstav a na Dlaskově statku v Dolánkách:

- keramická dílna
- dílna výtvarná zaměřená na techniku akvarelu
- dílny velikonočních dekorací
- dílna řezbářská a loutkářská

- dílna zlatnická a šperkařská a dílna na zpracování drahých kamenů
- dílna zaměřená na výrobu tradičního pečiva
- dílna betlémářská zaměřená na tradiční technologie a způsoby výroby betlémů
- dílna vánočních dekorací, zaměřená na výrobu předmětů z přírodních materiálů tradičními technikami

Úkol:

Šíření, prezentace a předávání hodnot tradiční lidové kultury

Vystavovat v muzeích a galeriích hmotné artefakty z oborů tradiční lidové kultury, ale též předvádět různé další projevy tradiční lidové kultury, např. technologické postupy, obřady, obyčeje, zvyky, zpěv a hudbu, tance, atd. Využívat přitom i řemeslníků, interpretů a různých jiných demonstrátorů. Rozvinout prostřednictvím grantového řízení systém pobídek a podpor pro výstavní projekty dalších subjektů za podmínky vysoké odborné kvality prezentace. Zvláštní pozornost věnovat rozvoji prezentace tradiční lidové kultury v muzeích v přírodě, která svými komplexními expozicemi a doprovodnými programy mohou působit specificky na širokou veřejnost, zejména školní mládež a rodiny s dětmi.²

Plnění:

V rámci toho programu MČR Turnov uspořádalo v roce 2010 několik pořadů, jejichž cílem bylo vytvořit příležitost a prostor k setkání folklórních souborů regionu, prezentujících tradiční lidovou kulturu (lidová hudba, tanec, obyčeje) a příbuzných žánrů amatérské alternativní kultury (hudba, divadlo), a tím atraktivní formou seznámit veřejnost s kulturním potenciálem regionu. Umožnit návštěvníkům zapojit se do procesu oživení tradiční kultury např. účastí na této akci, aktivní účastí při demonstracích tradičních obřadů a obyčejů. Projekt byl zaměřen na záchranu a prezentaci kulturního dědictví Libereckého kraje a jeho kulturně souvisejících oblastí – Podkrkonoší a Pojizeří. Akce vytvořila příležitost a prostor i k setkání řemeslníků, prezentujících tradiční lidovou tvorbu a lidové výtvarné umění. Atraktivní formou tato akce seznámila veřejnost s kulturním potenciálem tohoto regionu a přispěla tak k prezentaci a popularizaci práce hostujících národopisných souborů nebo řemeslníků. Snaha pořadatele přispět k oživení jevů tradiční lidové kultury byla naplněna.

Expozice a výstavy:

V září roku 2010 byla otevřen Kamenářský dům. Od roku 1998 se vedení muzea Českého ráje snažilo prosadit projekt výstavby repliky jednoho z posledních roubených domů, který ve městě stál. Realizací tohoto projektu vznikl tzv. „živý“ dům, který nabízí ukázkou historických řemesel – zlatnictví a šperkařství, které mají v regionu dlouholetou tradici. Stavba repliky domu byla zahájena 1. června 2009 v zahradě muzea podle projektu firmy Profes Projekt s.r.o - Ing. Tomáše Hockeho. Z výběrového řízení na dodavatele stavby, vypsánoho Libereckým krajem, vyšla vítězně firma IMSTAV s.r.o. z Liberce, která realizovala nejen vlastní stavbu, ale i venkovní úpravy. Náplň expozice Kamenářského domu vytvořili pracovníci odborného oddělení muzea díky materiálům získaným především ve Státním okresním archivu v Semilech, městském archivu v Idar-Obersteinu a soukromé sbírky pana Dietra Jerusalema v Idar-Obersteinu. Získané materiály by měly přispět k osvětlení vztahů mezi městy Turnov a Idar-Oberstein především v průběhu 18. a počátku 19. století. Projekt byl realizován v rámci projektu prezentace kulturního dědictví v rámci Regionálního operačního programu NUTS II Severovýchod.

Český ráj J.V. Scheybala - nová studijní expozice

PhDr. Josef Václav Scheybal byl jednou z nejvýznamnějších osobností českého národopisu, všestranně vzdělaný odborník, který se vedle sběratelské činnosti věnoval především národopisné kresbě. Je autorem převážné části ilustrací k Národopisné encyklopedii Lidová architektura a k mnoha dalším odborným i populárním publikacím. Má velký podíl na popularizaci lidové kultury severovýchodních Čech. Expozice věnovaná jeho dílu a sběratelské činnosti představí jeho dílo J.V. Scheybala v širších souvislostech. Nová stálá studijní expozice, která bude mít své místo v nově postaveném objektu MČR Turnov – v patře tzv. Kamenářského domu – repliky roubené stavby z Havlíčkova náměstí v Turnově představí veřejnosti J.V. Scheybala jako dokumentátora a kreslíře a jako sběratele. Má význam především pro badatele, kteří se zaměřují na tradiční lidovou kulturu.

V měsících lednu – březnu byl zpracován ideový záměr expozice. Řešení zajistila PhDr. Vladimíra Jakoubčová, etnolog MČR Turnov. Na základě scénáře, předaného architektovi, bylo zpracováno výtvarné řešení expozice (duben). V návaznosti na toto řešení byl objednáán výstavní mobiliář (vitríny a klipy). V letních měsících byly zpracovány texty na panely a byly zadány do výroby. S ohledem na omezené finanční prostředky organizace a nižší dotaci státu z grantového řízení nebyla expozice realizována v původním záměru. Instalace expozice proběhla v měsíci listopadu a 2. prosince 2010 byla expozice otevřena. Otevření expozice doprovázel kulturní program a zasedání Hlavního výboru České národopisné společnosti. Finanční prostředky z grantu MKČR byly čerpány v souladu se stanoveným rozpočtem na výstavní mobiliář, pořízení tištěných panelů a propagaci. Ostatní náklady byly hrazeny z rozpočtu MČR Turnov.

Výstavy a akce:

Biblický příběh Narození Páně

Muzeum Českého ráje v Turnově připravilo na závěr letošní návštěvní sezóny výstavu Biblický příběh, dokumentující biblické téma Narození Páně ve výtvarném a lidovém umění, v hudbě a literatuře.

Týden řemesel a dílny šperk a kámen

Dílny měly velkou návštěvnost a vzbudili velmi dobrý ohlas – nenáročné pro nejmenší – šicí techniky a tvorba brože. Výstupem byl dárek pro maminku a kamínek pro dítě. Proto úspěšnost, každý si rád odnese co nejvíc vyrobených věcí.

Řezbářské symposium (od roku 1994)

Účastníci setkání jsou amatéři všech věkových kategorií. Někteří mají výtvarné školení, ale většinou z jiných oborů. Zájem účastníků a účast některých vede ke spolupráci s dalšími podobnými aktivitami, jako je např. Křivořezání (Křivoklát), řezba betlémů (Třebechovice) a nejbližší pořádané symposium v České Lípě, kam MČR exponáty shromážděné na výstavu v Turnově předává a výstava v České Lípě je tak pokračováním výstavy v Turnově. Tématicky toto setkání není omezeno, nechává prostor pro vlastní invenci příchozích autorů. Muzeum Českého ráje v Turnově se pořádání symposií ujalo s ohledem na skutečnost, že mnoho našich výstav a doprovodných programů muzea směřuje k "dobrovolné" rehabilitaci uměleckého řemesla a všech rukodělných technik (řemeslnické trhy s dílnami, zaměřenými na autentické předvádění živých řemesel). Akce je výjimečně zajímavá zejména pro školy, neboť žáci mají možnost nejen řezbáře případně sledovat, ale také si některé techniky vyzkoušet.

Staročeské řemeslnické trhy

Od roku 1995 pořádá MČR Turnov ve spolupráci se Spolkem přátel MČR a firmou Dobra cons. Trhy tradičních řemesel, které se zaměřují na záchranu a prezentaci kulturního dědictví, především na záchranu uměleckořemeslné tvorby. Řemeslnické trhy jsou pořádány jako obsahově hodnotné, a přitom atraktivní setkání uměleckých řemeslníků s bohatým kulturním programem, v němž se prezentují amatérské folklórní, hudební a divadelní soubory a výkonní umělci. Atraktivní podívaná na práci mistrů uměleckého řemesla a hodnotná kulturní vystoupení jsou cenným příspěvkem v každoroční kulturní nabídce regionu. Staročeské trhy tradičních řemesel v Turnově patří k největším akcím podobného charakteru v Čechách. Město Turnov projekt podporuje stálou podporou 50 tis. Kč/rok.

Dlaskův statek:

Nová stálá expozice Na statku od Tří králů do Vánoc – lidová strava Pojizeří

Paní mámo pečte šišky, medvědáři jdou...

Masopust na Dlaskově statku, v programu vystoupil folklorní taneční soubor – Furiant.

Panímámo zlatičká, darujte nám vajíčka

Velikonoce na Dlaskově statku spojené s tradiční dílnou velikonočních dekorací a s prodejem velikonočních zvykoslovných předmětů, dekorací a potravin a pochutin regionálních výrobců. V programu vystoupily folklórní soubory Nisanka, Šafrán a Horal.

Všeliké koření a med do čarovného kotlíku.

Svatojánská noc na Dlaskově statku spojená s ukázkami, ochutnávkami a prodejem bylinek, koření a medu.

V babiččině kuchyni – v dědečkově sklípku

Pivo, víno, hruškovice, slivovice – dar štědrého léta. Posvícení na Dlaskově statku spojené s ukázkami podomácké výroby a ochutnávkou doplněná interaktivní dílnou.

Štědrovnice, pletence, vrkoče

Vánoce na Dlaskově statku tak, jak je připravovaly naše babičky.

Nadílka s Barborkou – vystoupení folklórního souboru Nisanka a Malá Nisanka.

Evidence národopisných sbírek (MČR Turnov)

1. Zpracována revize sbírky etnografie a uměleckého řemesla J.V.Scheybala, část sbírky byla digitalizována – všechny trojrozměrné předměty vyjma nábytku, část sbírky kreseb
2. Zpracování revize osobního fondu J.V.Scheybala aj.Scheybalové (archiv)
2. Dokončena inventarizace sbírky etnografie
3. Zpracováno libreto pro expozici Český ráj J.V.Scheybala
4. Ve II. stupni evidence byly zpracovány sbírkové předměty ze Scheybalovy sbírky – podmalby na skle, předlohy pro podmalby na skle, část sbírky svatých obrázků
5. Dokončena evidence II. stupně svatých obrázků sbírky MČR Turnov

Výzkumná činnost:

V rámci výzkumných projektů MČR Turnov jsou vytvářeny podklady pro informační databáze. Průběžně jsou archivována data v digitální podobě z výzkumů. Postupně je v rámci možností organizace prováděna digitalizace archivních materiálů a sbírek v muzeu uložených.

V roce 2010 byly realizovány projekty:

- dokumentace vybraných projevů lidového výtvarného umění – podmalba na skle ze sbírek MČR Turnov, lidová plastika v terénu ad.

- dokumentace vybraných objektů lidového stavitelství libereckého kraje, studium archivního materiálu MČR Turnov – výstup: doplnění databáze dokumentace lid. stavitelství MČR + publikace Krajinou domova
- Scénář pro rozhlasový projekt Radia HK – lidová architektura Pojizeří

Publikační činnost:

Publikace Krajinou domova je výsledkem výzkumu lidového stavitelství v oblasti Českého ráje a Pojizeří, který probíhal v uplynulých 5 letech. Jeho cílem bylo identifikovat a dokumentovat dochované lidové stavby v terénu a porovnat je s archivním materiálem, který má Muzeum Českého ráje v Turnově ve svém sbírkovém fondu. Publikace je postavena na archivním fotografickém materiálu Muzea Českého ráje v Turnově a dalších organizací (Muzeum Jilemnice, Okresní archiv v Jablonci nad Nisou a v Semilech), autorů Matouška, Linhart, J. Scheybala st., Vejnar, Fejfara ad.), kteří systematicky dokumentovali lidové stavby této oblasti od konce 19. století do poloviny 20. století. Z tohoto materiálu nebylo dosud nic publikováno. Zejména u Petra Matouška se jedná o výjimečný soubor, který zachycuje architekturu Pojizeří a Českosudska na přelomu 19. a 20. století. Soubor vznikl na objednávku turnovského muzea J. Prouška v roce 1910 a byl dokončen v roce 1935, ale dosud nebyl nikdy využit k prezentaci. Vedle kreseb J. V. Scheybala se jedná o nejcennější dochovaný materiál pro zjištění stavu lidového stavitelství 20. století. Publikace se zabývá srovnáním stavu lidového stavitelství na konci 19. století se stavem současným. Fotografie vybraných objektů, které si udržely původní zachovalý stav jsou prezentovány s podrobným popisem stavby. Publikace obsahuje profily autorů, jejichž fotografie a kresby jsou v publikaci otištěny. Publikaci doplňuje text s celkovou informací o vývoji lidového stavitelství v Pojizeří.

Cílem projektu je popularizace jevů tradiční lidové kultury a podpora ochrany dosud zachovaných objektů. Lidové stavitelství je jedním z mála fenoménů tradiční lidové kultury, který se v této oblasti zachoval a který dotváří kolorit místní krajiny. V souladu s harmonogramem prací byly do 30.6.2010 zpracovány korektury texty, digitalizace fotografií a tisková příprava publikace. V srpnu byla publikace zadána do tisku a v září 2010 byla uvedena při příležitosti otevření Kamenářského domu. Finanční prostředky z grantu MKČR byly čerpány v souladu se stanoveným rozpočtem na korektury textu (OON) na digitalizaci fotografií z jiných institucí (OON) a na náklady tisku (služby).

Personální zajištění

V roce 2010 Liberecký kraj vytvořil podmínky pro personální zajištění činnosti pověřeného pracoviště. Práce spojené s plněním Koncepce zajišťovali etnolog muzea (ředitelka) a 1 dokumentátor. Z prostředků získaných z grantů MKČR byli na práce přijímáni brigádníci. V Severočeském muzeu v Liberci a ve Vlastivědném muzeu a galerii v České Lípě, jež zřizuje Liberecký kraj, působí 1 etnolog a 1 historik, spravující národopisné sbírky.

Úkol:

Zabezpečit dostupnost informací o tradiční lidové kultuře prostřednictvím specializovaných dokumentačních, koordinačních Regionálních pracovišť (viz odstavec 4.2.6), sítě knihoven, muzeí, archivů, vědeckých a odborných institucí.

Plnění:

MČR Turnov informuje veřejnost o programu Koncepce na svých www stránkách.

Úkol:

Zajišťovat statisticko-ekonomická data s vyšší vypovídací hodnotou (např. data o návštěvnosti kulturních akcí pro veřejnost, výši výdajů veřejnoprávních rozpočtů na návštěvnost, počtu prezentačních akcí apod.) v návaznosti na bod 4.4.1.

Plnění:

Uvedené výstupy jsou obsaženy ve výročních zprávách kulturních příspěvkových organizací kraje, které jsou prezentovány na www stránkách organizací.

Mezinárodní spolupráce

Podporovat mezinárodní spolupráci v oblasti rozšiřování a ochrany tradiční lidové kultury formou výměny koncepčních materiálů zaměřených na lepší péči o tradiční lidovou kulturu.

Plnění:

MČR Turnov spolupracuje na řadě projektů spojených s popularizací tradiční lidové kultury s institucemi z Euroregionu NISA – Regionalne muzeum Jawor, Muzeum v Žitavě a ve Zhořelci.

Finanční zdroje 2010 pro činnost regionálního pracoviště MČR Turnov

Rok	Zřizovatel KÚ na činnost regionálního pracoviště	Zřizovatel KÚ Liberec granty	MK ČR – grant	Město Turnov
2010	158 797	0	302 000	10 000

Zpracovala: PhDr. V. Jakoubčová